

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
МОДЕЛІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ
ВІДНОСИН: ВИКЛИКИ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ
АСПЕКТИ»**

**4 ГРУДНЯ 2024 РОКУ
М. УЖГОРОД**

*Затверджено
науково-методичною радою економічного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол № 5 від 06.12.2024 року*

Організаційний комітет:

Пітюлич М.М. – **голова організаційного комітету**, д.е.н., професор, член-кор. НАН України, завідувач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»;

Огородник В. О. – **співголова організаційного комітету**, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»;

Чубарь О. Г. – **співголова організаційного комітету**, к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»;

Мінкович В. Т. – **координатор конференції**, ст. викладач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»;

Лазар П.Д. – директор департаменту фінансів Закарпатської обласної військової адміністрації;

Кудак К.М. – к.е.н, с.н.с, старший науковий співробітник Закарпатського регіонального Центру СЕ і ГД НАН України;

Благуи І.С. – д.е.н., професор, декан економічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Левандівський О.Т. – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Гоблик В.В. – д.е.н., професор, перший проректор Мукачівського державного університету;

Папп В.В. – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму Мукачівського державного університету;

Бачо Р.Й. – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ;

Сержанов В.В. – д.е.н., професор, декан економічного факультету ДВНЗ «УжНУ», голова ГО «Спілка економістів Закарпаття»;

Костьов'ят Г.І. – к.е.н, голова ради молодих вчених економічного факультету ДВНЗ «УжНУ».

Редакційна колегія:

Заславська О.І. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»;

Кампо Г.М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»;

Мінкович В.Т. – ст. викладач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ».

Т 65 Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 4 грудня 2024 р.). – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. – 241 с.

Збірник укладено за матеріалами ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти», яка відбулася 4 грудня 2024 р. у ДВНЗ «Ужгородський національний університет», з метою обміну інформацією, досвідом та результатами наукових досліджень з питань модифікації підходів щодо фінансово-кредитного забезпечення розвитку національної та регіональної економіки в реаліях війни та післявоєнного відновлення. Матеріали авторів містять різні точки зору з теоретичних та прикладних засад розвитку фінансової системи держави і регіонів та охоплюють проблемні питання соціально-економічного розвитку України в умовах децентралізації та євроінтеграції, впливу глобальних трансформаційних процесів на фінансову систему країни та функціонування суб'єктів фінансового ринку, модифікації бюджетної та податкової політики в умовах воєнного стану, актуальні аспекти формування зовнішньоекономічної та митної політики держави в реаліях часу, необхідність і перспективи розвитку оціночної діяльності та особливості фінансового менеджменту в період війни та відновлення національної економіки.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакція не завжди поділяє думку та погляди авторів. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Грица Світлана, Юнко Василь Інтеграція та реструктуризація у банківському секторі	199
Загорська Дар'я, Ващенко Євгеній Особливості фінансової стійкості страхової компанії на фінансовому ринку України	200
Кравчук Ігор Модифікація бізнес-моделей банків у Польщі	202
Кустрин Андрій Банківська підтримка розвитку малого підприємництва та методологічні особливості її оцінювання	205
Пантелєєва Наталія Сфера підприємництва з позиції забезпечення економічної стабільності: стратегічні орієнтири	207
Рекис Наталія Регулювання діяльності надавачів небанківських фінансових послуг	209
Хуторна Мирослава, Гончаренко Олена Інституційна трансформація кредитної підтримки суб'єктів підприємництва в Україні в умовах воєнного стану	211
Шуба Марина, Філатова Марія Банківське кредитування малого та середнього бізнесу в Україні: проблеми та можливості розвитку	213

СЕКЦІЯ 6

РОЛЬ ТА АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Барзак Олександр Особливості здійснення митного контролю та митного оформлення товарів в Україні в сучасних умовах	215
Брич Віталій Митні платежі як інструмент стимулювання експорту та обмеження імпорту	217
Внукова Наталія Оцінка змін стану експортно-імпоротної діяльності під час воєнного стану	218
Данчо Владислав, Чакій Ольга Вплив нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на соціально-економічний розвиток	220
Думнич Аміна Митна вартість як інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності	222
Ковальчин Дмитро Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	224
Марченко Олексій Переклад термінів податкового законодавства у зовнішньоекономічних договорах з огляду на конвенції про усунення подвійного оподаткування між Україною та країнами ЄС	225
Ребриш Ярослав Види митних платежів при переміщенні товарів через кордон	226

взаємодіють з іншими заходами, такими як валютна політика, квотування, ліцензування та експортні субсидії. Наприклад, країни можуть одночасно застосовувати митні тарифи і квоти для обмеження імпорту певних товарів, а також вводити субсидії на експорт, щоб стимулювати виробників. Система митних зборів повинна бути скоординована з іншими політичними та економічними інструментами, щоб уникнути негативних ефектів, таких як інфляція, недостатня конкуренція або порушення міжнародних торгових угод [3].

З розвитком глобалізації та інтеграції країн у міжнародні торгові організації (наприклад, Світову організацію торгівлі – СОТ), митні платежі повинні відповідати міжнародним стандартам та правилам. У рамках СОТ країни зобов'язані дотримуватись певних лімітів митних тарифів, а також забезпечувати відсутність дискримінаційних митних процедур. Водночас держави мають право вводити спеціальні митні тарифи, якщо це необхідно для захисту національних інтересів або у разі порушень з боку торгових партнерів.

У майбутньому митні платежі можуть стати більш гнучкими і адаптованими до змін у глобальній економіці. Впровадження новітніх технологій, таких як блокчейн та електронні митні декларації, дозволить зробити митний процес більш прозорим та швидким. Крім того, нові підходи до використання митних зборів можуть включати більш диференційований підхід до кожного товару або категорії товарів, що дозволить більш ефективно регулювати зовнішньоекономічну діяльність та сприяти сталому економічному розвитку [3, с. 32].

Митні платежі є важливим інструментом, який використовується для стимулювання експорту та обмеження імпорту, і відіграють важливу роль у зовнішньоекономічній політиці держави. Вони дозволяють регулювати економічні потоки, захищати національну економіку від шкідливого імпорту та сприяти розвитку національних виробників. Однак для досягнення оптимального ефекту необхідно застосовувати митні платежі в комплексі з іншими економічними заходами, з урахуванням вимог міжнародних торгових угод.

Список використаних джерел:

1. Батанова Л.О. Поняття, сутність та особливості адміністрування митних платежів. *Lex Portus*. 2016. №2. С. 114-123.
2. Жорін Ф.Л. Правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем): Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2017. 248 с.
3. Петруня Ю.С. Адміністрування митних платежів: стан і перспективи. *Вісник Академії митної служби України*. Сер.: Економіка. 2012. №1. С. 32-37.

*Наталія Внукова, д.е.н., професор
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків*

ОЦІНКА ЗМІН СТАНУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Тема оцінки поточного стану експортно-імпоротної діяльності під час воєнного стану та визначення тенденцій її зміни є актуальною і потребує постійного моніторингу і аналітичного опрацювання. Дослідники регіональної економіки відзначають, що саме обмеженість можливостей держави, як фінансових, так і фізичних впливає на процедури регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану [7].

За даними експертів та науковців, незважаючи на воєнний стан, зовнішня торгівля є стратегічно важливою для розвитку країни. За звітом НБУ про фінансову діяльність 2023 року відзначено, що достатній обсяг міжнародних резервів, керована ситуація на валютному ринку, стійке зниження інфляції та інші сприятливі макроекономічні тенденції свідчили про

формування належних передумов для поступової валютної лібералізації, яка була, зокрема, спрямована на лібералізацію торгових операцій [6]. Між тим 2023 року суттєво переважав імпорту товарів, згідно зі статистикою, коефіцієнт покриття експортом імпорту 2023 року становив 0,57 (2022 року – 0,8). Отже, стоїть завдання для пошуку резервів і механізмів для нарощування експорту [4]. За підсумками 10 місяців 2024 року сальдо експортно-імпортних обсягів залишається від’ємним, але є тенденція до зростання експорту.

Жовтень 2024 року відзначився найвищими обсягами експорту та імпорту з початку року. Експорт товарів у жовтні різко зріс до 3,89 млрд дол. США [5]. До 2,42 млрд дол. підвищився експорт агропродукції, що відзначає зростання до попереднього місяця 32,2 %. У структурі експорту агропродукції відновився експорт кукурудзи та сої, зростав експорт олії, але зменшився експорт пшениці та ріпаку, експорт іншої агро та харчової продукції зріс [5].

У період довоєнного стану 2021 року в цілому експортно-імпортні операції були збалансовані, але, починаючи з червня 2022 року експорт почав відхилятися у від’ємний бік щодо імпорту, маючи незначне зближення у кінці 2022 року. Такий тренд негативно впливає на стан господарської діяльності, отже, потребує додаткових заходів для стимулювання експортних спроможностей суб’єктів господарювання України, зокрема, підприємств державного сектора. Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 226 країн світу [3]. Можна виділити пріоритетні держави під час воєнного стану щодо експортно-імпортних операцій – це Польща і Німеччина, а також, суттєвий імпорту до України з Китаю, що може бути предметом окремого дослідження [1].

Як можна відзначити, серед лідерів експорту превалює промисловий експорт, що надає перспективу його збільшення. Аналіз темпів зміни експорту-імпорту товарів у 2023-2024 роках показав, що від’ємні темпи збільшення експорту 2023 року призупинені, і 2024 року почався процес темпового нарощування експорту, що є позитивним, хоча сам рівень темпів протягом року є змінним. Відносно темпів зміни імпорту є суттєва відмінність 2024 відносно 2023 року, темпи зростання імпорту загальмувались.

Як приклад, загальний товарообіг у Харківській митниці за 10 місяців 2024 року склав 534,8 млн дол., що на 67,9 млн дол. більше, ніж за аналогічний період минулого року (січень – жовтень 2023 року – 466,9 млн дол.). Частка експорту в загальному товарообігу у січні – жовтні 2024 склала 289,7 млн дол., тоді як імпорту становив 245,1 млн дол. [2], отже, коефіцієнт покриття експортом імпорту складає 1,182, що суттєво відрізняється від загального по країні, і свідчить про високий потенціал Харківського регіону у забезпеченні експорту.

Для удосконалення підходів до забезпечення формування системи показників оцінки ефективності експортно-імпортної діяльності підприємств пропонується врахувати основні принципи порівнянності, тотожності, своєчасності та цілеспрямованості, виконувати вимоги до складу показників, які мають бути адекватними, багатовимірними, не бути обмеженими, оцінювати ефективність та рівень доходності експортно-імпортної діяльності.

Складність регулювання експортно-імпортної діяльності в умовах воєнного стану пов’язана із необхідністю обов’язкового збереження конкурентоспроможності держави на світовому ринку, а також максимізації доходів бюджету за умов обмежених можливостей для розвитку бізнесу і функціонування національної економіки. Під час воєнного стану відзначено поки що від’ємне сальдо експортно-імпортних операцій в Україні.

Структура експорту змінюється, вона не є збалансованою, велика питома вага аграрного сектора є чутливою до ризиків у зовнішній торгівлі, отже, мають розроблятися напрями стимулювання промислового експорту, зокрема, через глибинну переробку агропродукції.

Список використаних джерел

1. За 10 місяців 2024 року товарообіг України склав \$92 млрд. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-10-misiatsiv-2024-roku-tovaroobig-ukrayini-sklav-92-mlrd-1851>.

2. За 10 місяців товарообіг через Харківську митницю сягнув за півмільярда доларів. URL: <https://chronicles.pro/ua/money/za-10-misyatsiv-tovaroobig-cherez-kharkivsku-mitnitsyu-syagnuv-za-pivmilyarda-dolariv>.
3. Зовнішня торгівля України товарами за січень-серпень 2024 року (експрес-випуск) 15 жовтня 2024 Держстат. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-sichen-serpen-2024-roku-ekspres-vypusk>.
4. Місячний Економічний Моніторинг України №228, січень 2024 року. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. 10 с. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2024/MEMU/MEMU_Jan2024_228.pdf.
5. Місячний Економічний Моніторинг України №238, листопад 2024 року Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. 9 с. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2024/MEMU/MEMU_Nov2024_238.pdf.
6. Річний звіт НБУ 2023. Фінансова фортеця України. 162 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf.
7. Скрипник, С. Процевят О., Воронова О. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство* 38 (2022). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-47>.

*Владислав Данчо, студент 2 курсу магістратури
Ольга Чакій, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ВПЛИВ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) є одним з основних інструментів, що використовується державами для управління зовнішньоекономічними відносинами, не змінюючи митні ставки. Воно включає в себе різноманітні обмеження та регламентації, як-от квоти, ліцензування, антидемпінгові заходи, екологічні стандарти, вимоги до сертифікації та інші механізми, що забезпечують захист національних економік і впливають на міжнародну торгівлю. У цьому контексті важливо зрозуміти, як ці заходи впливають на соціально-економічний розвиток країни, зокрема на розвиток промисловості, зайнятість населення та інноваційний потенціал [2].

Нетарифне регулювання охоплює всі методи обмеження або регулювання зовнішньої торгівлі, які не пов'язані з прямим встановленням митних ставок або тарифів. Серед основних типів нетарифного регулювання виділяють:

- Квоти – обмеження на кількість товарів, які можуть бути імпортовані або експортовані в межах певного періоду часу.
- Ліцензування – система, що вимагає дозволу від держави для здійснення торгівлі певними товарами, наприклад, в разі імпорту або експорту стратегічних товарів або продукції, що може завдати шкоди довкіллю.
- Антидемпінгові заходи – заходи проти продажу імпортованих товарів за цінами нижчими, ніж їхні ціни на внутрішньому ринку, що може призвести до завдання шкоди національним виробникам.
- Стандарти та сертифікація – вимоги до якості товарів, безпеки та екологічних стандартів, які є обов'язковими для імпорту або експорту товарів.
- Обмеження щодо інвестицій – заходи, спрямовані на регулювання іноземних

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН:
ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

Збірник матеріалів
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції

(4 грудня 2024 р., м. Ужгород)

Т 65 Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 4 грудня 2024 р.). – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. – 241 с.

Збірник укладено за матеріалами ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти», яка відбулася 4 грудня 2024 р. у ДВНЗ «Ужгородський національний університет», з метою обміну інформацією, досвідом та результатами наукових досліджень з питань модифікації підходів щодо фінансово-кредитного забезпечення розвитку національної та регіональної економіки в реаліях війни та післявоєнного відновлення. Матеріали авторів містять різні точки зору з теоретичних та прикладних засад розвитку фінансової системи держави і регіонів та охоплюють проблемні питання соціально-економічного розвитку України в умовах децентралізації та євроінтеграції, впливу глобальних трансформаційних процесів на фінансову систему країни та функціонування суб'єктів фінансового ринку, модифікації бюджетної та податкової політики в умовах воєнного стану, актуальні аспекти формування зовнішньоекономічної та митної політики держави в реаліях часу, необхідність і перспективи розвитку оціночної діяльності та особливості фінансового менеджменту в період війни та відновлення національної економіки.